

Lovforslag nr. L 55. Fremsat den 16. april 1998 af miljø- og energiministeren (Svend Auken)

Forslag

til

Lov om ændring af lov om miljøbeskyttelse, lov om naturbeskyttelse, lov om vandløb og lov om planlægning¹⁾

(Justering af harmonikravene og genopretning af vådområder i overensstemmelse med aftalen om Vandmiljøplan II)

§ 1

I lov om miljøbeskyttelse (Miljøloven), jf. lovbekendtgørelse nr. 625 af 15. juli 1997, foretages følgende ændringer:

1. I § 7, stk. 1, nr. 9, ændres »herunder om vilkår for sådanne placeringer og anvendelse, og« til: »herunder om vilkår for sådanne placeringer og anvendelse,«.

2. I § 7, stk. 1, nr. 10, ændres »udledning til miljøet.« til: »udledning til miljøet, og«.

3. I § 7, stk. 1, indsættes som nr. 11:

»11) anvendelse af husdyrgødning og anden organisk gødning i jordbruget med henblik på at beskytte vandløb, søer og havet samt grundvandet mod forurening.«

§ 2

I lov om naturbeskyttelse, jf. lovbekendtgørelse nr. 835 af 1. november 1997, foretages følgende ændringer:

1. § 2 affattes således:

»§ 2. Lovens beføjelser skal tillige anvendes med sigte på at bekæmpe sandflugt og forøge skovarealet samt på at genoprette vådområder, som skal medvirke til at forbedre vandmiljøet.«

2. § 60, stk. 1, affattes således:

1) Indeholder bestemmelser, der gennemfører Rådets direktiv 91/676/EØF om beskyttelse af vand imod forurening forårsaget af nitrater fra landbruget.

»Miljø- og energiministeren kan ekspropriere ejendom i landzone eller sommerhusområder, når det er af væsentlig betydning at råde over ejendommen for at gennemføre foranstaltninger på grundlag af en planlægning til fremme af lovens formål, herunder til genopretning af vådområder som skal medvirke til at forbedre vandmiljøet.«

§ 3

I lov om vandløb, jf. lovbekendtgørelse nr. 404 af 19. maj 1992, som ændret ved § 1 i lov nr. 402 af 14. juni 1995, foretages følgende ændring:

1. Efter § 46 indsættes i kapitel 9:

»§ 46 a. Vandløbsmyndigheden må ikke uden miljø- og energiministerens forudgående tilladelse godkende ændring eller omlægning af udpumpningsanlæg med henblik på yderligere grundvandssænkning i lavbundsområder i landzone eller sommerhusområder.«

§ 4

I lov om planlægning, jf. lovbekendtgørelse nr. 563 af 30. juni 1997, foretages følgende ændring:

1. I § 6, stk. 3, indsættes efter nr. 8 som nyt nummer:

»9) beliggenheden af lavbundsarealer, der kan
genoprettes som vådområder,«

Nr. 9-13 bliver herefter nr. 10-14.

§ 5

Loven træder i kraft den 1. juli 1998.

Bemærkninger til lovforslaget

Almindelige bemærkninger

1. Lovforslagets baggrund

1.1 Vandmiljøplan II

Formålet med lovforslaget er at sikre retsgrundlaget for iværksættelse af de initiativer til begrænsning af udledning af kvælstof, som er indeholdt i regeringens aftale med SF, V, K og CD om Vandmiljøplan II af 17. februar 1998 på områder, hvor der ikke i forvejen er det fornødne lovgrundlag.

Vandmiljøplan II (se bilag 1) er en opfølgning af indsatsen for at forbedre vandmiljøet, som begyndte med vedtagelsen af Vandmiljøplanen i 1987. Den miljømæssige målsætning i Vandmiljøplan I fastholdes. Nærværende lovforslag skal medvirke til at nå målet fra 1987 om at reducere markbidraget med 100.000 tons kvælstof. Lovforslaget skal ligeledes medvirke til at sikre, at Danmark gennemfører EU's nitratdirektiv, se herom nedenfor pkt. 1.2.

Det er målet i Vandmiljøplan II (VMP II), at nitratudledningen fra landbrugsarealerne reduceres med yderligere ca. 37.000 tons, jf. VMP II-aftalens punkt 1. Planens hovedinitiativer omfatter:

- generel reduktion af gødningstilførslen,
- bedre udnyttelse af næringsstoffressourcerne,
- øgede bevillinger til naturgenopretning, herunder genopretning af vådområder, skovrejsning, økologisk landbrug og til anden miljøvenlig landbrugsdrift.

Det er således centralt i VMP II, at normerne for kvælstoftilførsel sænkes med 10% fra august 1998. Der er tale om en 10%-reduktion set i forhold til det driftsøkonomisk optimale niveau, som er grundlaget for den nuværende norm. Der vil endvidere blive fastsat regler om bøde på forbrug af kvælstofgødning ud over de sænkede normer.

Kravet til udnyttelse af kvælstofindholdet i husdyrgødningen vil blive forøget med 10% frem til 2002. På baggrund af den i VMP II-aftalen indeholdte midtvejsvurdering vil kravet blive sat yderligere op, hvis det er teknisk muligt, og hvis det er nødvendigt for at nå den forventede reduktion af udvaskningen.

Derudover indebærer VMP II-aftalen en justering af harmonikravene, og der indeholdes et krav om, at der på 6% af bedrifternes omdriftsareal sås en græs-efterafgrøde, som etableres i en kornafgrøde om foråret. Sidstnævnte vil medvirke til, at kvælstof opsamles efter høst og herigennem medvirke til at dække det kommende års kvælstofbehov.

Endvidere indebærer aftalen, at der skal bruges tæt ved 500 mill. kr. årligt i seks år til genopretning af 16.000 ha vådområder, 20.000 ha skovrejsning, til omlægning af 170.000 ha til økologisk jordbrug og til aftaler om miljøvenlige jordbrugsforanstaltninger på 88.000 ha.

Ved nærværende lovforslag præciseres hjemlen til at justere harmonikravene, og der sikres hjemmel til at kunne genoprette vådområder i det omfang, der er forudsat i VMP II-aftalen. Lovforslaget skal endvidere ses i sammenhæng med de nedenfor nævnte lovforslag, der tillige vedrører udmøntningen af VMP II-aftalen.

Fødevareministeren fremsætter et lovforslag om jordbrugets anvendelse af gødning og om plantedække (L 58), der skal sikre det hjemmelsmæssige grundlag for VMP II-aftalens foranstaltninger vedrørende henholdsvis skærpede krav til udnyttelse af kvælstof i husdyrgødningen, krav om 6% græs-efterafgrøder og nedsættelse af normerne for tilførsel af kvælstof, se aftalens pkt. 1 og bilaget til aftalen, s. 3 og 4.

Skatteministerens fremsætter et lovforslag om afgift af kvælstof indeholdt i gødninger m.m. (L 67), hvorved der lægges afgift på salg af kvælstofgødning til anvendelse udenfor det gødningsregnskabspligtige jordbrug, jf. aftalens pkt. 4.

Miljø- og energiministerens fremsætter samtidig med nærværende lovforslag et lovforslag om ændring af lov om vandforsyning m.v., lov om miljøbeskyttelse og lov om planlægning (L 56) hvorved bl.a. sikres det fornødne lovgrundlag til den del af VMP II-aftalen, der vedrører regionale foranstaltninger, se hertil bilaget til aftalen, s. 4. Lovforslaget indeholder således bestemmelser om, at regionplanerne fremover skal indeholde en udpegning af følsomme indvindings-

sområder med angivelse af, hvilke typer af forurening, områderne anses for følsomme overfor, eksempelvis nitrat, og om fastlæggelse af en prioritering af indsatsområderne. Endvidere indeholder lovforslaget muligheder for, imod erstatning, enten ved frivillig aftale eller ved påbud, at gennemføre rådighedsindskrænkninger, herunder dyrkningsrestriktioner i de områder, hvor der udarbejdes indsatsplaner.

Der henvises i det hele til bemærkningerne til disse lovforslag.

1.2 EU's nitratdirektiv

Der er en nøje sammenhæng imellem den samlede lovpakke til udmøntning af VMP II-aftalen og EU's nitratdirektiv (Rådets dir. 91/676/EØF). Lovforslaget udgør således et led i Danmarks implementering af direktivet. Nitratdirektivet har til formål at nedbringe og forebygge forurening af vand med nitrater, der stammer fra landbruget. Til sikring heraf er medlemslandene forpligtet til at etablere handlingsprogrammer, der indeholder bindende foranstaltninger. En del af foranstaltningerne fremgår direkte af direktivets bilag. Det gælder bl.a. foranstaltninger til begrænsning af de mængder kvælstof, der må tilføres jorden i form af husdyrgødning (de såkaldte harmonikrav). Direktivet forpligter endvidere landene til at fastsætte nødvendige, supplerende foranstaltninger, hvis det viser sig, at de i bilaget nævnte foranstaltninger ikke er tilstrækkelige til at nå direktivets målsætninger.

Danmark har gennemført direktivet ved de foranstaltninger til bekæmpelse af nitratforurening, der var indeholdt i Vandmiljøplanen af 1987 med senere opfølgninger.

Ved brev af 14. november 1997 modtog regeringen en såkaldt åbningsskrivelse fra Europa-Kommissionen, hvor det gøres gældende, at Danmark efter Kommissionens opfattelse ikke overholder nitratdirektivet. Denne problemstilling blev herefter indarbejdet direkte i den finanslovsaftale imellem regeringen og SF, V, K og CD, der er det aftalemæssige grundlag for VMP II-aftalen¹⁾. I aftalen hedder det bl.a.: »De nye foranstaltninger skal sikre, at Danmark fuldt ud kan leve op til EU's nitratdirektiv«. I VMP II-aftalen (pkt. 2) hedder det endvidere: »Parterne er enige om, at de i bilaget beskrevne foranstaltninger indarbejdes i den danske redegørelse for, hvorledes nitratdirektivet forudsættes opfyldt i Danmark«.

I åbningsskrivelsen anfører Kommissionen bl.a., at de danske regler om harmonikrav i bekendtgørelse nr.

1159 af 19. december 1994 om erhvervsmæssigt dyrehold, husdyrgødning, ensilage m.v. med senere ændringer (husdyrgødningsbekendtgørelsen) ikke er i overensstemmelse med direktivets krav, at Danmark ikke opfylder direktivets målsætninger, og at der derfor er behov for supplerende foranstaltninger til bekæmpelse af nitratforurening. Hvad særligt angår harmonikravene anfører Kommissionen, at husdyrgødningsbekendtgørelsens harmonikrav ikke er i overensstemmelse med direktivets tidsplan for nedbringelse af kvælstofmængderne i forbindelse med udbringning af husdyrgødning, for så vidt angår kvægbrug og brug af typen »andre husdyrbrug« (andre end svine- og kvægbrug).

Som følge af Kommissionens synspunkter i åbningsskrivelsen er det indeholdt i VMP II-aftalen (pkt. 5, jf. tabellen i bilaget, sammenholdt med forudsætningen om, at nitratdirektivet fuldt ud skal overholdes), at harmonikravene for kvægbrug og brug af typen »andre husdyrbrug« tidsmæssigt skal bringes i overensstemmelse med direktivets krav, og at harmonikravene for svinebrug og andre husdyrbrug skal strammes udover direktivets krav. Endvidere indgår det som led i aftalen (pkt. 5), at regeringen i overensstemmelse med mulighederne i nitratdirektivet skal meddele Kommissionen, at man ønsker at anvende andre mængder kvælstof for kvægbrug end de, der fremgår af direktivet. Der henvises til den detaljerede gennemgang nedenfor under bemærkningerne til § 1.

I overensstemmelse med VMP II-aftalen gøres der i regeringens besvarelse af 2. marts 1998 af åbningsskrivelsen detaljeret rede for det samlede antal initiativer til en styrket indsats mod nitratforurening fra landbruget, der er indeholdt i aftalen.

2. Hovedpunkterne i lovforslaget

Ændringsforslagene til naturbeskyttelsesloven har til formål at sikre, at der er den fornødne hjemmel til at ekspropriere fast ejendom i forbindelse med genopretning af vådområder, der skal medvirke til at forbedre vandmiljøet, hvis en enkelt eller nogle få lodsejere forhindrer et projekt, hvortil der i øvrigt er stor lods- ejertilslutning.

Formålet med forslag om ændring af planloven er at sikre, at der i regionplanerne kan udpeges lavbundsarealer, som kan genoprettes som vådområder.

Forslaget om ændring af vandløbsloven tager sigte på at undgå, at potentielle vådområder, som følge af yderligere afvanding, forhindres genoprettet.

1) Finansloven for 1998: Forhandlingsresultater, Finansministeriet december 1997, bilag 1.

På baggrund af præciseringen af hjemmelsbestemelsen i miljøbeskyttelseslovens § 7 vil harmonikravene i husdyrgødningsbekendtgørelsen blive justeret.

Harmonikravet angiver en norm for hvor meget husdyrgødning, der må udbringes pr. ha pr. år i gennemsnit for hele landbrugsejendommen. Denne norm beregnes i dyreenheder (DE). Der tages herved udgangspunkt i husdyrenes gødningsproduktion. Efter de eksisterende regler i husdyrgødningsbekendtgørelsen svarer en dyreenhed til gødningsproduktionen fra en malkeko af stor race (uden opdræt), og andre dyrearter sættes i bekendtgørelsens omregningstabel i forhold hertil ud fra en beregning over indholdet af kvælstof i dyrenes gødning.

I bekendtgørelsen sondres imellem kvægbrug, svinebrug og brug uden husdyr, samt andre husdyrbrug. Ved kvægbrug forstås husdyrbrug, hvor mindst 2/3 af dyreenhederne udgøres af kvæg. Ved svinebrug forstås brug, hvor 2/3 af dyreenhederne udgøres af svin. Ved andre husdyrbrug forstås husdyrbrug, som ikke er svinebrug eller kvægbrug. Der kan herunder være tale om fjerkræbrug og brug med blandede besætninger af kvæg, svin og/eller fjerkræ, hvor ingen af disse dyrearter hver for sig udgør 2/3 af det samlede antal dyreenheder.

Justeringen af harmonikravene vil indebære, at kvægbrug fra december 1998 som hovedregel skal overholde et harmonikrav på 2,1 DE pr. ha pr. år og fra december 2002 et krav på 1,7 DE. I december 1998 ændres definitionen på en dyreenhed for kvæg, således at en dyreenhed på dette tidspunkt defineres som 100 kg kvælstof, hvorved harmonikravet vil svare til henholdsvis 210 kg kvælstof fra december 1998 og 170 kg kvælstof fra december 2002. Disse krav relaterer sig til reglerne i nitratdirektivet (direktivets bilag III, stk. 2). Der vil dog i lighed med i dag blive etableret en mulighed for at udbringe husdyrgødning svarende til et krav på 2,3 DE, såfremt mere end 70% af udbringningsarealet er dækket med særligt kvælstofoptagende afgrøder.

For svine- og plantebrug, samt for brug af typen »andre husdyrbrug«, vil harmonikravet frem til december 2002 være uændret i forhold til den gældende regulering (henholdsvis 2,0 og 1,7 DE). På dette tidspunkt vil det blive justeret til 1,4 DE. Samtidig vil en dyreenhed fra december 2002 blive defineret som 100 kg kvælstof for svin og for fjerkræ, således at der ved et harmonikrav på 1,4 DE for brug af typen »andre husdyrbrug« højst kan udbringes 140 kg kvælstof. Det bemærkes, at ændringen af definitionen vedr. kvæg-

brug, jf. ovenfor, får virkning fra december 1998 også for kvæg, der står på blandede brug.

3. Lovforslagets miljømæssige konsekvenser

3.1 Genopretning af vådområder

Ændringsforslagene til naturbeskyttelsesloven, vandløbsloven og planloven kan medvirke til at sikre, at genopretning af vådområder på lavbundsarealer kan gennemføres i det i VMP II forudsatte omfang. Der henvises til aftalens tabel, hvoraf fremgår, at udvaskningen af kvælstof fra landbrugsarealer forudsættes reduceret med 5.600 tons om året gennem genopretning af 16.000 ha vådområder i perioden 1998-2003.

Genopretningen af større vådområder vil endvidere kunne medføre landskabelige ændringer samt påvirke kulturmiljøet og det vilde plante- og dyreliv. Disse påvirkninger vil i de fleste tilfælde skulle vurderes konkret i forbindelse med de arealregulerende bestemmelser i naturbeskyttelsesloven og anden lovgivning. Det må derfor som udgangspunkt forudsættes, at genopretning af vådområder ikke vil få negative miljømæssige konsekvenser i disse henseender. Derimod forventes genopretningen af vådområder at kunne få en betydelig, positiv effekt på det vilde plante- og dyreliv, der er tilknyttet vådområder. Vådområdernes andel af det dyrkede land er i dette århundrede faldet fra at udgøre omkring 15-20% af landets areal til i dag at udgøre omkring 3% af arealet. En lang række dyr og planter, der tidligere var knyttet til de nu afvandede vådområder, er i dag truede og optaget på den danske rødliste. Genopretning af vådområder vil kunne medføre en betydelig, positiv effekt på disse dyr og planter og den biologiske mangfoldighed.

3.2 Justering af harmonikrav

Af tabellen til VMP II-aftalen fremgår det, at effekten ved at justere harmonikravet i det angivne omfang vil være en reduktion i nitratudledningen fra landbrugsarealerne på 300 tons årligt.

Harmonikravet hænger reguleringsmæssigt tæt sammen med det skærpede krav om yderligere 10% udnyttelse af kvælstof i husdyrgødningen og med nedsættelsen af kvælstofnormen med 10%. For at opnå den højere udnyttelse vil husdyrgødningen i mange tilfælde skulle spredes på et større areal end de nuværende harmonikrav tilsiger.

Når kvælstofnormen samtidig sænkes med 10% i gennemsnit kan der i sandede områder med stor husdyrproduktion være f.eks. svinebedrifter med en husdyrtæthed på 1,7 DE/ha, der udskiller mere effektivt

F. t. l. vedr. miljøbeskyttelse m.v.

kvælstof end afgrødernes behov. Afgrødernes behov kan desuden variere fra år til år.

Hvad særligt angår stramningen af harmonikravet for svinebrug i år 2002 fra 1,7 DE til 1,4 DE vil miljøkonsekvensen blive, at man forhindrer udbringning af stigende mængder svinegødning pr. ha i forhold til i dag, når definitionen af en dyreenhed på samme tidspunkt ændres til 100 kg kvælstof. Hvis man fastholder et harmonikrav på 1,7 DE ville der være mulighed for en ekstra kvælstofbelastning på svinebrug i forhold til i dag, idet der med de nuværende harmonikrav og den nuværende definition af en dyreenhed tilføres 140-156 kg kvælstof/ha.

En stramning af harmonikravet vil tillige have en positiv effekt i forhold til fosforbelastningen fra landbrugsjorden. Spredes husdyrgødningen på et større areal, end det er tilfældet i dag, vil overgødskningen med fosfor i forhold til afgrødernes behov blive reduceret.

4. Lovforslagets erhvervsøkonomiske konsekvenser

4.1 Genopretning af vådområder

Forslaget om ændring af naturbeskyttelsesloven, forslaget om ændring af vandløbsloven og forslaget om ændring af planloven har i sig selv ingen erhvervsøkonomiske konsekvenser. Genopretning af vådområder indebærer, at arealerne i vidt omfang ikke vil kunne anvendes til landbrugsmæssig drift. Berørte lodsejere vil blive kompenseret som normalt i forbindelse med naturgenopretningsprojekter ved tilbud om erstatningsjord, udbetaling af éngangskompensation eller køb af jorden. Den samfundsøkonomiske konsekvens af den tabte produktionsværdi er ikke opgjort.

4.2 Justering af harmonikrav

Der er sket en udvikling i fodereffektiviteten i husdyrproduktionen særligt gennem de seneste 10 år, der indebærer, at der udskilles mindre kvælstof pr. dyreenhed. Det vurderes, at fodereffektiviteten kan forbedres yderligere for alle driftsgrene. Den mere effektive fodring vurderes som udgangspunkt ikke at være forbundet med væsentlige erhvervsøkonomiske konsekvenser.

Tilpasningen til de ændrede harmonikrav kan således ske gennem mere effektiv proteinfodring. En sådan tilpasning forudsætter dog, at foderforbedringen sker i de respektive husdyrkategorier som helhed, hvorefter det reducerede kvælstofindhold i gødningen vil blive afspejlet i dyreenhedsberegningen i husdyrgødningsbekendtgørelsen.

De husdyrproducenter, som efter justeringerne ikke

har tilstrækkelige udbringningsarealer, kan individuelt tilpasse sig de skærpede harmonikrav ved enten at indgå aftaler om udbringning af husdyrgødning på andre landbrugsbedrifter eller ved at købe eller forpagte landbrugsjord.

I førstnævnte situation vil de økonomiske omkostninger for den leverende landmand være bestemt af, om husdyrgødningen har en handelsværdi, om aftageren kun vil modtage husdyrgødning uden omkostninger, eller om aftageren forlanger en egentlig betaling for at modtage husdyrgødning til gødskningsformål.

I forbindelse med tilpasning i form af indgåelse af udbringningsaftaler eller køb/forpagtning af jord vil der endvidere være omkostninger til transport og udspredding, afhængigt af afstanden til arealerne. Eksempelvis skønnes det, at omkostningerne ved en afstand på omkring 50 km ligger i størrelsesordenen 500-1500 kr. pr. dyreenhed, hvortil kommer eventuelle udgifter i forbindelse med omladning til gyllespreder. Det vurderes, at der i alle tilfælde kan skaffes udbringningsarealer inden for en afstand på op til 50 km.

Køb af tillægsjord eller forpagtning af jord, således at den pågældende selv får rådighed over et større areal til udbringning af husdyrgødning, vil ligeledes være forbundet med visse omkostninger, idet der i nogle områder med stor dyretæthed kan forekomme meget høje jordpriser.

Det er Miljøstyrelsens vurdering, at husdyrproducenterne kan tilpasse sig enten ved en mere effektiv fodring for den enkelte husdyrkategori som helhed, ved indgåelse af aftaler om udbringning af husdyrgødning på andre bedrifter, ved køb eller forpagtning af jord eller eventuelt ved en kombination af disse muligheder.

De samlede erhvervsøkonomiske konsekvenser forbundet med skærpelsen af harmonikravene i nærværende lovforslag skønnes til maksimalt at være i størrelsesordenen 30 mio. kr.

4.2.1 Konsekvenser for kvægsektoren

Hvad angår ændringerne for kvægbrug, er der stort set tale om en videreførelse af den implementering af nitratdirektivet, som blev igangsat med ændringen af husdyrgødningsbekendtgørelsen i 1996. Ændringerne består alene i, at de respektive grænser skal overholdes et år tidligere, end efter de eksisterende regler, og at der ikke vil kunne opnås trinvis limpeligere harmonikrav på bedrifter, hvor 50-70% af udbringningsarealet udgøres af særligt kvælstofoptagende afgrøder. I det følgende beskrives konsekvenserne af ændringen

af husdyrgødningbekendtgørelsen i 1996 og ændringen i nærværende lovforslag under ét.

Ca. en fjerdedel af kvægbrugene har i dag et areal med grovfoder (roer, græs og græsefterafgrøder), som udgør 70% eller derover af bedriftens samlede areal, mens halvdelen af kvægbrugene har et areal med grovfoder, som er over 50% af bedriftens areal. Det lægges til grund, at kvægbrug med harmoniproblemer siden den seneste ændring af harmonireglerne i 1996 har været indstillet på at foretage en tilpasning af sædskiftet for at kunne tilføre husdyrgødning svarende til 2,3 DE/ha. Overgangsperiodens afkorting fra godt 3 år til godt 2 år vurderes således ikke at have væsentlige erhvervsøkonomiske konsekvenser.

Kvægsektoren er i færd med at tilpasse sig muligheden for reduktion af kvælstofudskillelsen pr. dyreenhed som følge af en mere effektiv fodring. Den gennemsnitlige kvælstofmængde i husdyrgødning fra malkekøer, fastsat som normtal, er ca. 115 kg kvælstof/DE. Som konsekvens af ændringerne vil der være behov for yderligere tilpasning. Det vil kræve en længerevarende omlægning af foderforsyningen samt udvikling af et bedre fodervurderingssystem. Tilpasningsbehovet vil således afhænge af udviklingen i forskning og udvikling indenfor fodringspraksis.

Muligheden for at bibeholde 2,3 DE/ha for kvægbedrifter medfører, at det kun er et begrænset antal kvægbedrifter, der bliver disharmoniske som følge af ændringerne. Det vurderes, at der er tale om op til 1200 kvægbedrifter og op til 15.000 kvægdyreenheder.

4.2.2 Konsekvenser for svine sektoren

De forestående stramninger for svinebrug har forskellig effekt for slagtesvineproduktion og sohold.

For slagtesvin svarer det nuværende krav på 1,7 DE/ha til en tilførsel på ca. 138 kg kvælstof i henhold til normtallene fra 1997. Stramningen til 140 kg kvælstof i 2002 udgør således reelt ingen stramning.

For sohold svarer det nuværende harmonikrav på 1,7 DE/ha til en tilførsel på ca. 156 kg kvælstof/ha. Ændringen i 2002 til 140 kg kvælstof udgør således en stramning på ca. 10%. Det vurderes, at stramningen vil ramme cirka 500 bedrifter med sohold, hvilket vil føre til en forøgelse af antallet af overskydende dyreenheder på bedrifter med søer på ca. 10-15.000 DE ved den aktuelle fodringspraksis. Det vurderes imidlertid, at der er mulighed for væsentlige foderforbedringer indenfor soholdet. Selv med en forholdsvis forsigtig forudsætning om en foderforbedring for sektoren som helhed svarende til 10% reduktion af kvæ-

stofudskillelsen inden december 2002 vil kravet om 1,4 DE/ha næppe reelt betyde en stramning for soholdet, for så vidt angår antallet af producerede dyr.

4.2.3 Konsekvenser for andre husdyrbrug (fjerkræsektoren og blandede brug)

Ved det gældende harmonikrav på 2,0 DE/ha for brug i kategorien »andre husdyrbrug« er ca. 800 bedrifter disharmoniske. På disse bedrifter står ca. 50.000 overskydende dyreenheder. De disharmoniske bedrifter omfatter bl.a. et antal fjerkræbrug med meget lille jordtilliggende.

Efter stramningen til 1,4 DE/ha vurderes det, at ca. 650 bedrifter yderligere vil blive disharmoniske, og at der vil være yderligere ca. 27.000 overskydende dyreenheder.

Herudover vil et antal blandede bedrifter med kvægbesætning kunne blive disharmoniske som følge af ændringen af definitionen af en dyreenhed til 100 kg N for kvægsektoren.

Ligesom i kvægsektoren og i svine sektoren vil den nuværende produktion, forstået som antallet af dyr, kunne opretholdes helt eller delvist i det omfang, der gennemføres en mere effektiv proteinfodring indenfor fjerkræ-, svine- og kvægsektorerne som helhed.

5. Lovforslagets økonomiske og administrative konsekvenser for det offentlige

5.1. Genopretning af vådområder

Som led i aftalen om Vandmiljøplan II afsættes til genopretning af vådområder i perioden 1999-2003 100 mill. kr. på de årlige finanslove. På finansloven for 1998 er der allerede afsat 25 mill. kr. Omkostningerne er baseret på hidtidige erfaringer fra naturgenopretningsprojekter. Hvis arealmålet på 16.000 ha skal fastholdes, vil det kræve, at de økonomiske ressourcer reguleres i takt med en eventuel stigning i jordpriserne (bilaget til aftalen s. 2).

Omkostningerne til administration, jordfordeling, projektering, overvågning mv. er skønnet til ca. 20 mill. kr. om året. De 20 mill. kr. til administration m.v. afholdes inden for den afsatte bevilling på i alt 100 mill. kr.

I aftalen om Vandmiljøplan II har parterne forpligtet sig til, i forbindelse med de årlige finanslovsforhandlinger, at fremskaffe finansiering af nettomerudgifterne ved planen ved omprioritering indenfor Miljø- og Energiministeriets og Fødevareministeriets samlede budgetrammer og det samlede statsbudget.

Det vurderes, at det i alt vil kræve 2 ½ årsværk i amtskommunerne at tilvejebringe de regionplantil-

læg, som jf. landsplandirektivet skal udpege de lavbundsarealer, der er potentielt egnede som vådområder. Udgiften afholdes inden for de 20 mill. kr., der er afsat til administration m.v.

Udgifter i forbindelse med evt. ekspropriation afholdes af de på finansloven afsatte midler til gennemførelse af Vandmiljøplan II.

5.2 Justering af harmonikrav

Lovforslaget har ingen væsentlige økonomiske eller administrative konsekvenser.

6. Administrative konsekvenser for erhvervslivet

Lovforslaget vurderes ikke at medføre yderligere administrative byrder for erhvervslivet.

7. Hørte myndigheder og organisationer

Lovforslaget har været til høring hos Advokatrådet, Amtsrådsforeningen, Arbejderbevægelsens Erhvervsråd, Danmarks Miljøundersøgelser, Danmarks Naturfredningsforening, Danmarks Private Vandværker, Danmarks og Grønlands Geologiske Undersøgelser, Danmarks Sportsfiskerforbund, Dansk Dambrugforening, Dansk Familielandbrug, Dansk Industri, Dansk Ornitologisk Forening, Dansk Vandteknisk Forening, De Danske Landboforeninger, Danske Vandværkers Forening, De Samvirkende Danske Skovforeninger, Erhvervsministeriet, Frederiksberg Kommune, Finansministeriet, Forbrugerrådet, Greenpeace, Justitsministeriet, Kommunernes Landsforening, Københavns Kommune, Landbrugets Rådgivningscenter, Landbrugsrådet, Landsforeningen for Danske Svineproducenter, Landsforeningen Økologisk Jordbrug, Ministeriet for Fødevarer, Landbrug og Fiskeri, NOAH, SiD, Skatteministeriet, Sundhedsministeriet, Verdensnaturfonden, Veterinær- og Fødevareredirektoratet.

8. Forholdet til EU-retten

Genopretning af vådområder vil ske under overholdelse af Danmarks EU-retlige forpligtelser, herunder Rådets direktiv af 2. april 1979 om beskyttelse af vilde fugle (79/409/EØF) - Fuglebeskyttelsesdirektivet - med senere ændringer og Rådets direktiv af 21. maj 1992 om bevaring af naturtyper samt vilde dyr og planter (92/43/EØF) - Habitatdirektivet - med senere ændringer.

Derudover bemærkes, at Vandmiljøplan II samlet set tilsigter at virkeliggøre den reduktion af markbidraget med 100.000 tons kvælstof, som er et afgørende led i Danmarks gennemførelse af EU's nitratdirek-

tiv, herunder også implementeringen af direktivets harmonikrav. Der henvises til afsnit 1.2 ovenfor.

Lovforslaget vil i overensstemmelse med reglerne i nitratdirektivet, og indholdet i regeringens aftale om vandmiljøplan II, blive fremsendt til EU-Kommissionen til underretning.

Bemærkninger til lovforslagets enkelte bestemmelser

Til § 1

Til nr. 1 og 2

Bestemmelserne konsekvensrettes som følge af indsættelsen af et nyt nummer i § 7, stk. 1.

Til nr. 3

Med denne bestemmelse præciseres ministerens adgang til at fastsætte regler, der begrænser tabet af næringsstoffer i forbindelse med jordbrugsdrift. Der kan herunder ske regulering af den tilladte mængde husdyrgødning og anden organisk gødning, der kan tilføres jorden, ved fastsættelse af harmonikrav.

De gældende bestemmelser i miljøbeskyttelseslovens §§ 7, 16 og 19, stk. 5, udgør det hjemmelsmæssige grundlag for de gældende harmonikrav i husdyrgødningsbekendtgørelsen.

Aftalen om VMP II indebærer som anført stramninger af harmonikravet. Miljø- og energiministeriet finder på den baggrund anledning til at foreslå hjemmelsgrundlaget præciseret, idet en tilpasning til de ændrede krav efter omstændighederne vil kunne ramme mere byrdefuldt for den enkelte landmand, end ved de tidligere administrative stramninger af kravene. Den enkelte landmand har hidtil typisk kunnet tilpasse sig harmonikravene ved at indgå økonomisk neutrale aftaler med omkringliggende landmænd om levering af yderligere husdyrgødning i takt med krævenes stramning, eller landmanden har kunnet købe eller forpagte tillægsjord. De forestående stramninger vil efter omstændighederne kunne blive økonomisk mere byrdefulde, idet strukturudviklingen i dag i visse regioner gør tilpasningen til skærpede harmonikrav vanskeligere, fordi der i disse regioner allerede inden stramningerne er en høj dyretæthed. Her vil det kunne blive nødvendigt at transportere husdyrgødningen i større afstande, hvilket vil gøre udbringningen dyrere, eller at betale en merpris for køb eller forpagtning af jord.

Som anført ovenfor pkt. 1.2 forudsætter EU's nitratdirektiv, at der skal overholdes nærmere angivne krav vedrørende den mængde kvælstof, der udbringes pr. ha. pr. år i form af husdyrgødning, idet det af bilaget til direktivet (bilag III, stk. 2) fremgår, at der i før-

ste programperiode som udgangspunkt højst må udbringes husdyrgødning svarende til 210 kg kvælstof og fra anden programperiode højst 170 kg kvælstof.

Ved den seneste ændring af den eksisterende bekendtgørelse er det derfor bestemt, at en dyreenhed fra december 1999 defineres som maksimalt 100 kg kvælstof, i stedet for - som i dag- at svare til gødningsproduktionen fra en malkeko af stor race. Samtidig

med denne ændring blev det bestemt, at omregningstabellen vil blive ændret for at sikre, at alle typer husdyrbrug ved et harmonikrav på henholdsvis 2,1 DE og 1,7 DE overholder 210 kg kvælstof og 170 kg kvælstof.

De eksisterende harmonikrav kan skitses i denne tabel:

	I dag	December 1999	December 2003
Kvægbrug 1	2,3 DE pr. ha	2,1 DE pr. ha	1,7 DE pr. ha
Kvægbrug 2	2,3 DE pr. ha	2,3 DE pr. ha ^{2)a}	2,3/2,1/1,9 DE pr. ha ³⁾
Svinebrug ⁴⁾	1,7 DE pr. ha	1,7 DE pr. ha	1,7 DE pr. ha
Andre husdyrbrug ⁵⁾	2,0 DE pr. ha	2,0 DE pr. ha	1,7 DE pr. ha

a) ²⁾Hvis over 70% af udbringningsarealet udgøres af særligt kvælstofoptagende afgrødetyper.

³⁾ 2,3 DE hvis over 70% af arealet udgøres af særlige afgrødetyper, 2,1 DE ved 60-70% og 1,9 DE ved 50-60%.

⁴⁾ Incl. brug uden husdyr.

⁵⁾ Fjerkræbrug og brug med blandede besætninger.

I VMP II er det aftalt, at der skal ske en stramning af harmonikravene til opnåelse af en reduktion i nitratudledningen fra landbrugsarealerne på 300 tons årligt, herunder også aftalt, at EU's nitratdirektiv vedrørende harmonikrav skal overholdes. I den ovenfor under pkt. 2 nævnte åbningsskrivelse fra Europa-Kommissionen anføres det, at de danske regler i forhold til kvægbrug og brug af typen »andre husdyrbrug« ikke overholder direktivets frister, således som disse fortolkes af

Kommissionen. Kommissionen gør herved gældende, at grænsen på 210 kg kvælstof skal overholdes fra december 1998 og grænsen på 170 kg kvælstof skal overholdes fra december 2002.

Samlet set indebærer VMP II-aftalen (pkt. 5, jf. tabellen i bilaget, sammenholdt med aftalens forudsætning om, at nitratdirektivet fuldtud skal overholdes), at harmonikravene skal strammes således:

	December 1998	December 2002
Kvægbrug 1	2,1 DE pr. ha	1,7 DE pr. ha
Kvægbrug 2	2,3 DE pr. ha ^{6)a}	2,3 DE pr. ha ⁷⁾
Svinebrug	1,7 DE pr. ha	1,4 DE pr. ha
Andre husdyrbrug	2,0 DE pr. ha	1,4 DE pr. ha

a) ⁶⁾Hvis mindst 70% af udbringningsarealet udgøres af særligt kvælstofoptagende afgrødetyper.

⁷⁾ Ditto.

For kvægs vedkommende betyder dette, at kravene om henholdsvis 2,1 DE, svarende til 210 kg kvælstof/ha, og 1,7 DE, svarende til 170 kg kvælstof/ha, får virkning for kvægbrugene et år tidligere end efter gældende regler.

Det forudsættes, at der fortsat vil være adgang til at anvende en undtagelsesmulighed. Det bemærkes her til, at betingelserne for at bringe den i anvendelse fortsat vil være et krav om, at mindst 70% af udbringningsarealet skal være dækket med grovfoder (roer, græs og efterafgrøder). Med henblik på at forenkle systemet vil den eksisterende mulighed for en graduering af undtagelsesmuligheden omfattende bedrifter,

hvor 50 -70% af udbringningsarealet er dækket med de nævnte afgrøder, falde bort.

Undtagelsesmuligheden skal ses i lyset af, at det af VMP II-aftalen fremgår, at regeringen i besvarelsen af åbningsskrivelsen skal meddele, at Danmark ønsker at fastsætte andre mængder end de, der umiddelbart følger af direktivet. I overensstemmelse med direktivets bilag III vil Kommissionen herefter undersøge begrundelsen for at fravige direktivets harmonikrav, herunder undersøge om den er i overensstemmelse med de objektive kriterier, der er anført i direktivet. Behandlingen vil ske efter fremgangsmåden i direktivet under inddragelse af nitratkomitéen i en komitéprocedure.

For svinebrug indebærer ændringen, at harmonikravet ændres i december 2002 fra 1,7 DE til 1,4. Samtidig vil en dyreenhed fra december 2002 blive defineret som 100 kg kvælstof for svin, således at der ved et harmonikrav på 1,4 DE for svinebrug højst kan udbringes 140 kg kvælstof.

For brug i kategorien »andre husdyrbrug« (fjerkræproduktioner og blandede bedrifter) indebærer stramningen, for det første at harmonikravet ændres fra de eksisterende 2,0 DE i december 2002 i stedet for i december 2003. For det andet nedsættes harmonikravet på dette tidspunkt fra 2,0 DE til 1,4 DE i stedet for fra 2,0 DE til 1,7 DE. I december 2002 indføres tillige for denne type brug reglen om, at en dyreenhed defineres som 100 kg kvælstof, således at det sikres, at der ved et harmonikrav på 1,4 DE højst udbringes 140 kg kvælstof. Det bemærkes, at ændringen af definitionen af en dyreenhed for kvæg får virkning fra december 1998 også for kvæg, der står på blandede brug.

Hvad angår de specifikke konsekvenser for de berørte erhverv, herunder de relevante tilpasningsmuligheder for de enkelte brugstyper, henvises til den detaljerede beskrivelse i de almindelige bemærkninger (pkt. 4.2), hvor det lægges til grund, at tilpasningen i alle tilfælde vil kunne ske ved enten en mere effektiv fodring for husdyrkategorien som helhed, ved indgåelse af aftaler om udbringning af overskydende husdyrgødning på andre landbrugsbedrifter, ved køb eller forpagtning af landbrugsjord eller ved kombinationer af disse muligheder.

Det er Miljø- og Energiministeriets vurdering, at der ved fastsættelse af de ovenfor beskrevne skærpede harmonikrav – ligesom ved fastsættelse af de eksisterende harmonikrav – set i i forhold til grundlovens § 73 er tale om almindelig erstatningsfri regulering af ejendomsrettens grænser.

Hvad angår sammenhængen imellem nærværende ændring af miljøbeskyttelsesloven og Fødevareministeriets samtidigt fremsatte lov om jordbrugets anvendelse af gødning og om plantedække bemærkes, at der – uanset at der på visse områder er sammenfaldende formuleringer – er tale om to forskellige anvendelsesområder.

Fødevareministeriets lovforslag er en videreførelse af den retstilstand, der blev etableret ved kongelig resolution af 28. august 1992, jf. bekendtgørelse nr. 763 af 8. september 1992, hvorved myndigheden i miljøbeskyttelseslovens § 12, stk. 1, til at fastsætte nærmere regler om jordens dyrkningsmæssige anvendelse med henblik på at beskytte vandløb, søer og havet samt grundvandet mod forurening med næringsalte

blev overført fra miljø- og energiministeren til fødevareministeren. Efter lovbemærkningerne til den overførte bestemmelse var hensigten med bestemmelsen, at der blev fastsat regler om grønne marker, gødnings- og sædskifteplaner og gødningsregnskaber (betænkning af 27. maj 1987 over L 244 om ændring af lov om miljøbeskyttelse m.v.). I overensstemmelse med indholdet af VMP II-aftalen skal disse regler udbygges, og Fødevareministeriets lovforslag sikrer det fornødne hjemmelsgrundlag hertil.

Nærværende lovforslag vedrører på sin side reguleringen af de mængder husdyrgødning og anden organisk gødning, der kan tilføres jorden, herunder den justering af harmonikravene, som er indeholdt i aftalen om VMP II.

Til § 2

Til nr. 1

Ifølge naturbeskyttelseslovens § 1 tilsigter loven bl.a. særligt »at forbedre, genoprette eller tilvejebringe områder, der er af betydning for vilde dyr og planter....« (§ 1, stk. 2, nr. 2). Ifølge § 60 kan miljø- og energiministeren ekspropriere ejendom i landzone eller sommerhusområder under nærmere fastsatte betingelser til fremme af lovens formål.

I overensstemmelse med VMP II-aftalen (bilaget til aftalen, s. 2) foreslås en tilføjelse til § 2, hvorefter lovens beføjelser tillige skal anvendes med sigte på at genoprette vådområder, som skal medvirke til at forbedre vandmiljøet. Ændringen har alene til formål at præcisere, at naturgenopretning med henblik på at forbedre vandmiljøet også er omfattet af lovens formålsbestemmelser, og at der følgerig med hjemmel i lovens § 60 også kan eksproprieres til gennemførelse af sådanne projekter, se herom bemærkningerne til nr. 2.

Ved genopretning af vådområder forstås genskabelse af den naturlige hydrologi i større samlede områder, hvilket indebærer, at der over tid genskabes naturtyper som moser, sumpskove, rørskove, lavvandede søer, naturlige vandløb og våde bredarealer.

Ændringsforslaget indebærer ikke en ændret afgrænsning af lovens hovedformål og anvendelsesområde i forhold til miljøbeskyttelseslovgivningen. Der skal således ved administrationen af loven i øvrigt ikke tages forureningsbekæmpelseshensyn i videre omfang end hidtil. Områder, der er omfattet af § 3 om beskyttede naturtyper, berøres som udgangspunkt kun af intensivering af indsatsen for at genoprette vådområder i det omfang, det vil være til gavn for de beskyttede naturtyper. Udpegningen af potentielle vådområder vil respektere de danske forpligtelser i hen-

hold til internationale konventioner og EU-retsakter, herunder EF-fuglebeskyttelsesdirektivet og EF-habitatdirektivet.

Ændringsforslaget indebærer endvidere ikke en ændring af naturbeskyttelseslovens almindelige tilladelsessystem, og der skal således indhentes de sædvanlige dispensationer i medfør af loven.

Til nr. 2

Naturbeskyttelseslovens kapitel 8 indeholder regler om naturforvaltning, herunder en bestemmelse om, at miljø- og energiministeren kan erhverve fast ejendom. Denne bestemmelse anvendes til at gennemføre bl.a. naturgenopretningsprojekter, herunder genopretning af vådområder.

Ifølge § 60, stk. 1, i kapitel 8 kan miljø- og energiministeren ekspropriere ejendom i landzone eller sommerhusområder, når det er af væsentlig betydning at råde over ejendommen for at gennemføre foranstaltninger på grundlag af en planlægning til fremme af lovens formål.

Genopretningen af de 16.000 ha vådområder skal så vidt muligt ske som frivillige aftaler med lodsejerne. Det er dog i aftalen vedrørende Vandmiljøplan II forudsat, at der skal kunne eksproprieres med henblik på genopretning af vådområder, hvis en enkelt eller nogle få lodsejere forhindrer et projekt, hvortil der i øvrigt er stor lodsejertilslutning.

Ændringsforslaget har til formål at præcisere den nuværende ekspropriationshjemmel i § 60. Med ændringen i § 60, sammenholdt med den ovennævnte ændring af formålsbestemmelsen i § 2, sikres det, at der i overensstemmelse med VMP II-aftalen ikke kan opstå tvivl om, at der i de nævnte situationer kan eksproprieres i forbindelse med genopretning af vådområder.

Betingelsen i § 60 om, at foranstaltninger skal ske på grundlag af en planlægning, vil være opfyldt dermed, at miljø- og energiministeren gennem et landsplandirektiv sikrer, at de lavbundsarealer, der er potentielt egnede som vådområder, får status som regionplanlægning.

Til § 3

Til nr. 1

Vandløvslovens kapitel 9 indeholder regler om etablering og drift af udpumpningsanlæg med digeanlæg til afvanding. Efter reglerne må udpumpningsanlæg til brug for afvanding ikke etableres eller ændres, herunder driftsmæssigt, uden vandløbsmyndighedens godkendelse.

I overensstemmelse med indholdet i VMP II-aftalen (bilaget til aftalen, s. 2), tager forslaget til en ny § 46 a sigte på at undgå, at potentielle vådområder, som følge af yderligere afvanding, forhindres genoprettet. Forslaget bidrager således til at undgå yderligere nitratudvaskning fra disse områder.

Vandløbsmyndighederne må ikke uden ministerens samtykke godkende ansøgning om yderligere grundvandssænkning inden for bestående udpumpningsområder, der er beliggende i landzone eller sommerhusområde.

Udpumpningsanlæg er typisk etableret i lavbundsområder, der er potentielle vådområder.

Forslaget indebærer, at vandløbsmyndigheden skal forelægge ansøgninger fra pumpelag om yderligere grundvandssænkning i bestående udpumpningsområder for ministeren, der herefter tager stilling til, om forbudet imod yderligere grundvandssænkning skal opretholdes, eller om ansøgningen kan behandles og godkendes af vandløbsmyndigheden efter vandløvslovens regler herom.

Ministerens tilladelse til yderligere grundvandssænkning vil således kun blive meddelt i de tilfælde, hvor yderligere grundvandssænkning inden for et område ikke hindrer genoprettelse af potentielle vådområder.

Til § 4

Til nr. 1

I overensstemmelse med indholdet i VMP II-aftalen (bilaget til aftalen, s. 4) skal lovforslaget sikre, at der i regionplanerne kan udpeges lavbundsarealer, som kan genoprettes som vådområder. Ved genopretning af vådområder forstås genskabelse af den naturlige hydrologi i større samlede områder, hvilket indebærer, at der over tid genskabes naturtyper som moser, sumpskove, rørskove, lavvandede søer, naturlige vandløb og våde bredarealer.

Regionplanerne indeholder allerede i dag retningslinier om, at byggeri og anlæg så vidt muligt skal undgås på lavbundsarealer. Med bestemmelsen sikres det, at der kan gennemføres en egentlig udpegning af disse arealer på grundlag af en samlet afvejning af areal- og miljøinteresserne og de rekreative hensyn i det åbne land.

I VMP II-aftalen indgår bl. a., at 16.000 ha lavbundsareal skal udtages af landbrugsarealet og genoprettes som vådområder med henblik på reduktion af kvælstofudvaskningen.

Genopretningen af de 16.000 ha lavbundsområder skal så vidt muligt ske på grundlag af frivillige aftaler

med lodsejerne. For at muliggøre dette vil der skulle udpeges væsentligt større, potentielt egnede vådområder, som skal sikres mod byggeri og anlæg, der kan forhindre, at områderne kan genoprettes som vådområder.

Miljø- og energiministeren vil i et landsplandirektiv, i medfør af planlovens § 3, stk. 1, pålægge amtskommunerne indenfor en af ministeren fastsat frist at tilvejebringe regionplantillæg, som efter nærmere fastsatte kriterier udpeger de lavbundsarealer, der er potentielt egnede som vådområder med henblik på den forudsatte reduktion af kvælstofudvaskningen.

Direktivet vil endvidere indeholde forskrifter for amternes og kommunernes landzoneadministration, som sikrer områderne mod byggeri og anlæg, der kan forhindre, at de kan genoprettes som vådområder. Miljø- og energiministeren vil ved den statslige behandling af regionplantillæggene sikre, at de opfylder intentionerne i aftalen om Vandmiljøplan II.

Til § 5

Loven foreslås at træde i kraft d. 1. juli 1998.

17. februar 1998

Aftale om Vandmiljøplan II

1. Parterne er enige om, at målet med aftalen er at virkeliggøre den reduktion af markbidraget med 100.000 tons kvælstof, som er et afgørende led i Danmarks implementering af EU's nitratdirektiv.
Udgangspunktet for aftalen er DMU/DJF's skøn på baggrund af de hidtidige tiltag ved fuld efterlevelse: Ca. 63.000 tons, hvoraf godt halvdelen allerede er opnået.
Der er derfor enighed om at gennemføre de nødvendige tiltag for at opnå det, der mangler i at nå målet om de 100.000 tons, det vil sige ca. 37.000 tons.
De nødvendige tiltag er angivet i vedlagte skema med tilhørende bilag.
Kvælstof-normen nedsættes med 10%, d.v.s. at der samlet er tale om et vægtet gennemsnit på 10% for normen.
Endelig vil Miljø- og energiministeren og Fødevareministeren i folketingssamlingen 1998/99 fremlægge en handlingsplan til reduktion af ammoniakfordampningen fra landbruget. Parterne er stillet frit i forhold til den kommende handlingsplan.
Hvad angår den yderligere satsning på økologisk jordbrug er parterne enige om, at finansieringen drøftes i forbindelse med de årlige finanslovsforhandlinger.
2. Parterne er enige om, at de i bilaget beskrevne foranstaltninger indarbejdes i den danske redegørelse for, hvorledes nitratdirektivet forudsættes opfyldt i DK.
3. Parterne forpligter sig til at gennemføre en bøde med faste satser på forbrug af kvælstofgødning udover de fastsatte sænkede gødningsnormer. Parterne er enige om at sigte mod en sats på 10 kr./kg kvælstof ved en overgødsning på op til 30 kg kvælstof/ha. Ved overgødsning med mere end 30 kg kvælstof/ha sigtes mod en sats på 20 kr./kg kvælstof. Der skal samtidig tilvejebringes et grundlag for en skærpet sanktionspraksis, jævnfør notat om en bødemodel vedrørende jordbrugets anvendelse af gødning.
4. Parterne forpligter sig til at indføre en generel afgift på kvælstofgødning, således at kun jordbrugere indenfor landbrug, gartneri og skovbrug, der undergives gødningsplanreguleringer, kan erhverve afgiftsfri gødning. Afgiften fastsættes til 5 kr./kg kvælstof.
5. Såfremt drøftelserne med EU-kommissionen i forbindelse med den danske gennemførelse nødvendiggør ændringer, forpligter parterne sig til at foretage de nødvendige justeringer. For så vidt angår emner, der efter nitratdirektivet skal behandles i nitratkomitéen, forudsætter endelig stillingtagen en drøftelse og beslutning i komiteprocedure.
Med hensyn til harmonikravet vil Danmark forhandle med EU-kommissionen om en dispensation med henblik på at fastsætte krav om 230 kg kvælstof/ha for kvægbrug og 140 kg kvælstof/ha for øvrige brug. Harmonikravet ændres i overensstemmelse med nitratdirektivets tidsfrister. Regeringen vil i lyset af den kommende drøftelse med Kommissionen vende tilbage til parterne.
6. Parterne er enige om, at DMU og DJF efter udløbet af gødningsåret 1999/2000 afgiver en vurdering af, hvorvidt der samlet må forventes en reduktion af markbidraget på under eller over 100.000 tons med udgangen af år 2003.
I vurderingen indgår bl.a. udviklingen i handelsgødningsforbruget som indikator samt virkningerne af Santer-pakken.
Vurderingen skal foreligge senest 15. september 2000.
Regeringen fremlægger på basis heraf en redegørelse for hvilke initiativer, vurderingen giver anledning til.
I den forbindelse er parterne enige om, at såfremt DMU og DJF's vurdering peger på en væsentligt anden målopfyldelse i 2003 end forventet må indsatsen på baggrund af redegørelsen skærpes eller lempes så den forudsatte målopfyldelse nås, herunder medvirke til den fornødne finansiering.

- Hvis udvaskningen fra landbruget udvikler sig som forudsat i aftalen vil der ikke indenfor aftalens tids- og indholdsmæssige ramme blive tale om at stille yderligere krav til landbruget for så vidt angår kvælstofudvaskningen.
7. Endelig er parterne enige om, at DMU og DJF på tilsvarende måde efter afslutningen af gødningsåret 2002/2003 og senest den 15. september 2003 afgiver en vurdering, som behandles som beskrevet under pkt. 6.
  8. Vedrørende finansieringen forpligter parterne sig til i forbindelse med de årlige finanslovsforhandlinger at fremskaffe finansiering til nettomerudgifter ved Vandmiljøplan II ved omprioritering indenfor Miljø- og Energiministeriets og Fødevareministeriets samlede budgetrammer og det samlede statsbudget.

Bilag til aftale om Vandmiljøplan II af 17. februar 1998

Tabel. Miljøeffekterne og reduktionen i handelsgødningsforbruget er vurderet af DMU/DJF. De økonomiske vurderinger er foretaget af SJFI.

	Effekt i 2003, mindre udvaskning, tons N/år	Udtagne arealer, hektar	Erhvervs-økonomiske konsekvenser, mill. kr./år	Samlede statsfinansielle omkostninger, mill. kr./år	Ekstra bevillingsbehov, mill. kr. år	Reduktion i handelsgødningsforbrug, tons
Vådområder	5600	16000		100	50	1100
SFL områder	1900	88000		90	0	10000
Skovrejsning	1100	20000		120	60	2440
Bedre foderudnyttelse	2400					-13600
Skærpede harmonikrav, 2,3/1,4 ¹⁾	300		30			600
Skærpede krav til udnyttelse af N i husdyrgødning, $(5+5+X^2)\%$	10600		200			26000
Økologisk jordbrug	1700	170000		180	115 ⁴⁾	17600
Efterafgrøder på yderligere 6% af arealet	3000	120000	150			3000
Nedsat N-norm, 10%	10500		112			40000
I alt	37100	414000	492	490	225	87140
Forstærket kontrol ³⁾				26	26	
I alt				516	251	

1) Harmonikrav på 1,4 til svinebruget opfyldes i dag af de fleste fedesvineproducenter. For so- og smågrise-producenter vil dette kunne nås gennem forbedret fodereffektivitet.

2) Fem procent i gødningsåret 1999/2000, samt yderligere fem procent i gødningsåret 2001/2002. Ved midtvejsvurderingen for så vidt det er teknisk gennemførligt sættes udnyttelsesprocenten i 2002/2003 yderligere i vejret for at nå udvaskningsreduktionen på 10.600 tons i det omfang det ikke er muligt at nå målet ved blandt andet halmnedmulding, permanent brak og økologisk jordbrug.

3) De nye initiativer skal følges op af en forstærket kontrolindsats af Plantedirektoratet svarende til 26 mill. kr. i 1998 samt herefter årlige ekstraudgifter på 22 mill. kr.

4) Det ekstra bevillingsbehov på 115 mill. kr. årligt til økologi består af et arealtilskud på 105 mill. kr. årligt og et afsætningsfremmende tilskud på 10 mill. kr. årligt. Den forudsatte omlægning på 170.000 ha. i perioden omfatter et i aftalen oprindeligt skøn på 120.000 ha. Hertil er senere tilføjet et mål på yderligere 50.000 ha. De nævnte 120.000 ha indebærer et ekstra bevillingsbehov på 55 mill. kr. årligt i forhold til det nuværende bevillingsniveau, mens de yderligere 50.000 ha indebærer et yderligere bevillingsbehov på 50 mill. kr. De nævnte tal er gennemsnitsstal. I starten af omlægningsperioden vil de ekstra bevillingsbehov være forholds-mæssigt højere.

Vådområder til og med år 2003

Prisoverslaget er baseret på hidtidige erfaringer fra naturgenopretningsprojekter og svarer til omkostningerne ved at gennemføre Vest Stadil Fjord projektet. Hvis arealmålet skal fastholdes vil det kræve, at de økonomiske ressourcer reguleres i takt med evt. stigninger i jordpriserne.

Omkostningsoverslaget er tillagt omkostningerne til administration, jordfordeling, projektering, løn, overvågning mv.. Disse omkostninger skønnes til ca. 20 mio. kr. om året.

Det forudsættes, at der kan eksproprieres, i fald en enkelt eller nogle få lodsejere forhindrer et projekt, der i øvrigt er stor lodsejertilslutning til. Det forudsættes endvidere, at såfremt justitsministeriet skulle finde at § 60 i Naturbeskyttelsesloven ikke giver den tilstrækkelige hjemmel til dette formål, præciseres § 60 i NBL, således at der tilvejebringes det fornødne hjemmelsgrundlag.

Det forudsættes, at miljø- og energiministeren, gennem et landsplandirektiv, udpeger de lavbundsarealer, der er potentielt egnede som vådområder, og sikrer at de gives en planlægningsmæssig status, der forhindrer at de kan anvendes på en måde, der umuliggør eller besværliggør genopretning af vådområder. Det forudsættes endvidere, at såfremt Planloven ikke giver tilstrækkelig hjemmel til dette formål, tilvejebringes det nødvendige hjemmelsgrundlag indenfor Planloven. De pågældende arealer udpeges samtidig til SFL områder.

Der sikres adgang til at regulere mulighederne for at afvande lavbundsarealer for at undgå at potentielle vådområder af den grund forhindres genoprettet. Dette gøres ved i indeværende folketingsssamling at ændre i vandløbsloven, således at private og offentlige udpumpningsanlæg (VL Kapitel 9) ikke kan godkendes ændret (omlagt) i lavbundsområder med henblik på yderligere grundvandssænkning,

Måltallet på 16.000 ha i 2003 forudsætter at konkurrerende arealanvendelse ikke intensiveres.

Forudsætningen for den skønnede effekt for kvælstoffjernelse er at vådområderne etableres som beskrevet i notat nr. 1 og nr. 51.

Fordelingen på ministerieområder afklares efterfølgende.

SFL områder

Indgåelse af aftaler med landmænd i det angivne omfang forudsætter et øget aktivitetsniveau fra amternes side og en større interesse fra landmændenes side set i forhold til resultatet af indsatsen i det første år. Der vil være behov for en fortsat intensiveret informationsindsats, som forventes gradvist at øge interessen for ordningerne.

Der vil blive gennemført en midtvejsevaluering af udlægningen af ordningerne til amterne. Såfremt forventningerne i forbindelse med udlægninger ikke skønnes at blive opfyldt, gennemføres en ændret amtslig deltagelse i administrationen således, at Bloktilskudsmodellen afløses af 1996-administrationsmodellen.

Hvis foranstaltningerne i ordningen i højere grad koncentrerer på mvj-foranstaltninger med maksimal reduktionseffekt på kvælstofudledningen, vil effekten af indsatsen blive større pr. hektar, der er omfattet af ordningen (fra et niveau på gns. 21,5 kg/ha til omkring 30 kg/ha.). Udgifterne vil imidlertid være gennemsnitligt 3.000 kr. dyrere årligt pr. hektar ved anvendelse af foranstaltninger, der reducerer kvælstofudledningen med 20 kg mere pr. hektar end det gennemsnitlige niveau. Der er således ikke garanti for et positivt nettoresultat inden for det afsatte budget. Der kan derfor under denne mulighed blive behov for ekstra bevillinger.

Derudover vil det blive overvejet at øge tilskudssatserne for de relevante foranstaltninger. Dette kræver EU-godkendelse, idet tilskuddet skal dække et påviseligt omkostningstab ved den pågældende dyrkningsforpligtelse. Med de nuværende EU-medfinansieringsniveauer ville der blive tale om 100 pct. national finansiering, og der kan også under denne mulighed blive behov for ekstra midler.

Skovrejsning

Da omkostningerne er baseret på dagens priser er det for at opnå den forudsatte effekt nødvendigt at sikre en løbende indeksregulering af bevillingernes størrelse.

Omkostninger til administration er indregnet i bevillingsoverslaget. Det skønnes, at der vil være øgede administrationsomkostninger på ca. 3 mill. kr. om året.

Ved opgørelse af bevillingsbehovet på 120 mill. kr. for 25.000 ha forudsættes at der er tale om privat skovrejsning med tilskud, som kan igangsættes umiddelbart, idet der er et overskud af interesserede private. Statslig skovrejsning indebærer udgifter til erhvervelse. Inklusive erhvervelsesudgifter vil bevillingsbehovet til statslig skovrejsning typisk øges med mellem 0 og 60% i forhold til den private tilplantning - alt efter graden af kommunal medfinansiering. Kommunal medfinansiering af bynære, grundvandsbeskyttende statsskove bliver mere og mere udbredt - typisk med en medfinansiering på 50% af erhvervelsesudgifterne. Ved kommunal medfinansiering på 50% er privat skovrejsning og statslig skovrejsning omtrent lige udgiftskrævende.

Det forudsættes at fordelingen af bevillinger mellem privat og statslig skovrejsning kan reguleres løbende.

Bedre foderudnyttelse

En sænkning af kornprisen som følge af Santer-pakken og uændret proteinpris medfører en reducere af den økonomisk optimale proteintildeling i husdyrbruget.

Regeringen vil arbejde for at udvikle et grønt regnskab for landbrugsbedrifter, eventuelt i kombination med differentierede harmonikrav, som kan medvirke til at fremme en effektiv udnyttelse af kvælstof i foderet.

Skærpede harmonikrav

Med hensyn til harmonikravet vil Danmark forhandle med EU-kommissionen om en dispensation med henblik på at fastsætte krav om 230 kg N/ha for kvægbrug og 140 kg N/ha for øvrige brug. Regeringen vil i lyset af den kommende drøftelse med Kommissionen vende tilbage til parterne.

De gældende danske regler om harmonikrav vil blive ændret - om nødvendigt ved lov.

Skærpede krav til udnyttelse af N i husdyrgødning

Der henvises til fodnote 2 i Tabellen.

Økologisk jordbrug

Det forudsættes, at det økologiske drevne areal stiger med 170.000 ha i alt frem til år 2003. Der er således tale om væsentlig forøgelse i forhold til den hidtidige udvikling. Aftalen er baseret på, at der omlægges 20.000 ha om året svarende til 120.000 ha. Aftalen omfatter endvidere en målsætning om at omlægge yderligere 50.000 hektar indenfor aftalens tidsramme.

Derudover er udviklingen i den økologiske fødevareproduktion nu nået til et stadium hvor der er behov for at stimulere udviklingen gennem en koordineret afsætningsstrategi for de økologiske fødevarer såvel i forhold til hjemmemarkedet som i forhold til eksport.

Dette indebærer, at der skal sættes øget fokus på udviklingen af en afsætningsfremmestrategi for de økologiske produkter.

Der er behov for at styrke aktiviteten over for især de små og mellemstore virksomheder inden for det økologiske produktionsområde.

Et middel til at fremme denne udvikling er at etablere en rejsehøldsordning, der skal bistå de små og mellemstore virksomheder ved at etablere en afsætningsstrategi for deres økologiske produktion.

Der afsættes 10 mio. kr. over 5 år til afsætningsfremme ved hjælp af en rejsehøldsordning.

Efterafgrøder

Seks procent af basisarealet skal udlægges med en græsefterafgrøde etableret i en kornafgrøde om foråret, målt som et gennemsnit over en årrække, og gennemsnittet må aldrig blive under 6%.

Den langsigtede effekt på handelsgødningsforbruget af seks procent efterafgrøder vil være en nedgang på 3000 ton/år, heri er dog ikke indregnet ændringer i sædskiftet.

Arealet med efterafgrøder indskrives om foråret i landmandens sædskifte- og gødningsplan. Plantedirektoratet kan ved kontrolbesøg på bedriften kontrollere arealet med efterafgrøder på tilsvarende måde, som man kontrollerer arealet

med efterafgrøder under de miljøvenlige jordbrugsforanstaltninger.

Overtrædelse af ordningen straffes med bøde.

Arealer med efterafgrøder omfatter alene arealer, som er udlagt med en efterafgrøde og som anvendes til en vårsædsafgrøde det efterfølgende forår. Dette betyder, at arealer med græsudlæg til græsmarker, græsfrø og brak ikke medregnes i arealet med efterafgrøder.

Nedsat N-norm med 10 procent af den nuværende norm

N-normen nedsættes med 10%, d.v.s. at der samlet er tale om et vægtet gennemsnit på 10% for normen. Nedsættelsen iværksættes fra gødningsåret 1998/99.

I forbindelse med de skærpede krav revideres og lovfæstes reglerne om gødningsregnskaber, hvilket medfører øgede udgifter til kontrol og administration jævnfør opdateret bilag 100 af 4. februar 1998.

Regionale foranstaltninger

Drikkevandsudvalget har tilkendegivet, at der ud over den generelle beskyttelse er behov for en yderligere beskyttelse i de områder, der er særlig følsomme over for nitratforurening.

Endvidere har Kommissionen i åbningsskrivelsen af 14. november 1997 peget på, at de danske oplysninger til Kommissionen om de danske nitratproblemer og regeringens hidtidige foranstaltninger til reduktion af nitratforureningen ikke i tilstrækkelig grad inddrager det regionale aspekt.

Følgende virkemidler skal anvendes:

Regionplanerne skal yderligere indeholde en

udpegning af følsomme indvindingsområder (herunder nitratfølsomme indvindingsområder), indsatsområder (hvor det findes, at en særlig indsats til beskyttelse af vandressourcerne er nødvendig til sikring af drikkevandsinteresserne) samt en prioritering af indsatsområder. Amterne skal have pligt til senest i forbindelse med regionplanrevision 2001 at udpege nitratfølsomme indvindingsområder.

For hvert indsatsområde skal amtsrådet have pligt til at udarbejde en indsatsplan, der skal indeholde en detaljeret opgørelse over behovet for beskyttelse og retningslinier og tidsplan for myndighedernes indsats til opnåelse af denne beskyttelse.

Kommuner og amter skal have mulighed for mod erstatning at pålægge rådighedsindskrænkninger, herunder dyrkningsrestriktioner i nitratfølsomme indvindingsområder, hvis den eksisterende landbrugsdrift medfører en så høj belastning af den pågældende ressource, at det er nødvendigt at gribe ind for at sikre drikkevandsinteresserne. I visse tilfælde kan rådighedsindskrænkningerne være så omfattende, at en hel eller delvis overtagelse af ejendommen vil være rimelig. Procedurene for fastlæggelse af rådighedsindskrænkninger følger reglerne i lov om offentlige veje. Det samme gælder erstatningsfastsættelsen, herunder spørgsmålet om hel eller delvis overtagelse, som således afgøres af taksationsmyndighederne.

Der er enighed om, at der i indeværende folketingssamling tilvejebringes det nødvendige hjemmelsgrundlag for at gennemføre ovennævnte foranstaltninger.

*I dette bilag er (med mindre skrift)
indsat den gældende formulering af de bestemmelser,
der berøres af lovforslaget*

§ 1

I lov om miljøbeskyttelse (Miljøloven), jf. lovbekendtgørelse nr. 625 af 15. juli 1997, foretages følgende ændringer:

1. I § 7, stk. 1, nr. 9, ændres »herunder om vilkår for sådanne placeringer og anvendelse, og« til: »herunder om vilkår for sådanne placeringer og anvendelse,«.

2. I § 7, stk. 1, nr. 10, ændres »udledning til miljøet.« til: »udledning til miljøet, og«.

3. I § 7, stk. 1, indsættes som nr. 11:

»11) anvendelse af husdyrgødning og anden organisk gødning i jordbruget med henblik på at beskytte vandløb, søer og havet samt grundvandet mod forurening.«

§ 7. Miljø- og energiministeren kan fastsætte regler om

- 1) forurening fra virksomheder, anlæg, maskiner, redskaber, fyringsanlæg og transportmidler,
- 2) indretning, drift og vedligeholdelse af de virksomheder m.v., der er nævnt i nr. 1,
- 3) forurening fra spildevandsanlæg, rensningsanlæg, forbrændingsanstalter og lossepladser samt indretning, drift og vedligeholdelse af sådanne anlæg,
- 4) renhedsgraden af og tilsætning af stoffer til brændstoffer, der anvendes til opvarmning eller drift af transportmidler og maskiner,
- 5) at bestemte anlæg, maskiner, redskaber og transportmidler skal være af godkendt type,

6) at anlæg, indretninger eller apparater, herunder måleapparatur, der er beregnet til anvendelse i forureningsbegrænsende øjemed, skal være af godkendt type,

7) risikobetonede processer samt oplagring og transport af stoffer med farlige egenskaber som nævnt i § 2, stk. 2,

8) anmeldelse til tilsynsmyndigheden af virksomhedens eller anlæggets anvendelse af råvarer, hjælpestoffer og andre materialer samt af udledninger til vand, jord og luft i forbindelse med virksomhedens eller anlæggets drift, herunder af frembringelsen af affald,

9) anmeldelse om midlertidig placering og anvendelse af anlæg, transportmidler, mobile anlæg, maskiner og redskaber, der kan medføre forurening, herunder om vilkår for sådanne placeringer og anvendelse, og

10) bioteknologisk anvendelse af mikroorganismer, herunder om alle former for udledning til miljøet.

Stk. 2. ---

Stk. 3. ---

Stk. 4. ---

§ 2

I lov om naturbeskyttelse, jf. lovbekendtgørelse nr. 835 af 1. november 1997, foretages følgende ændringer:

1. § 2 affattes således:

»§ 2. Lovens beføjelser skal tillige anvendes med sigte på at bekæmpe sandflugt og forøge skovarealet samt på at genoprette vådområder, som skal medvirke til at forbedre vandmiljøet.«

§ 2. Lovens beføjelser skal tillige anvendes med sigte på at forøge skovarealet og bekæmpe sandflugt.

2. § 60, stk. 1, affattes således:

»Miljø- og energiministeren kan ekspropriere ejendom i landzone eller sommerhusområder, når det er af væsentlig betydning at råde over ejendommen for at gennemføre foranstaltninger på grundlag af en planlægning til fremme af lovens formål, herunder til genopretning af vådområder som skal medvirke til at forbedre vandmiljøet.«

§ 60. Miljøministeren kan ekspropriere ejendom i landzone eller sommerhusområder, når det er af væsentlig betydning at råde over ejendommen for at gennemføre foranstaltninger på grundlag af en planlægning til fremme af lovens formål.

Stk. 2. ---

Stk. 3. ---

§ 3

I lov om vandløb, jf. lovbekendtgørelse nr. 404 af 19. maj 1992, som ændret ved § 1 i lov nr. 402 af 14. juni 1995, foretages følgende ændring:

1. Efter § 46 indsættes i kapitel 9:

»§ 46 a. Vandløbsmyndigheden må ikke uden miljø- og energiministerens forudgående tilladelse godkende ændring eller omlægning af udpumpningsanlæg med henblik på yderligere grundvandssænkning i lavbundsområder i landzone eller sommerhusområder.«

§ 4

I lov om planlægning, jf. lovbekendtgørelse nr. 563 af 30. juni 1997, foretages følgende ændring:

1. I § 6, stk. 3, indsættes efter nr. 8 som nyt nummer:

»9) beliggenheden af lavbundsarealer, der kan genoprettes som vådområder,«

Nr. 9-13 bliver herefter nr. 10-14.

§ 6. For hver amtskommune skal der foreligge en regionplan. I Københavns og Frederiksberg Kommuner er kommuneplanen tillige regionplan. En regionplan skal omfatte en periode på 12 år.

Stk. 2. Regionplanlægningen må ikke stride mod regler eller beslutninger efter § 3.

Stk. 3. Regionplanen skal på grundlag af en samlet vurdering af udviklingen i amtsskommunen indeholde retningslinier for:

- 1) arealudlæg til byzoner og sommerhusområder,
- 2) beliggenheden af større offentlige institutioner samt større trafik anlæg og andre større tekniske anlæg,
- 3) beliggenheden af virksomhed m.v., hvortil der af hensyn til forebyggelse af forurening må stilles særlige beliggenhedskrav,
- 4) beliggenheden og udformningen af større enkeltanlæg, der må antages at påvirke miljøet i væsentlig grad,
- 5) den samlede detailhandelsstruktur, jf. § 6 b,
- 6) varetagelse af de jordbrugsmæssige interesser, herunder udpegningen og sikringen af de særlig værdifulde landbrugsområder,
- 7) beliggenheden af skovrejsningsområder og områder, hvor skovtilplantning er uønsket,
- 8) varetagelse af bevaringsværdier og naturbeskyttelsesinteresser i det åbne land, herunder udpegningen og sikringen af naturområder med særlige naturbeskyttelsesinteresser,
- 9) beliggenheden af arealer til fritidsformål,
- 10) anvendelsen af arealer til udnyttelse af sten, grus og andre naturforekomster i jorden,
- 11) anvendelse og beskyttelsen af vandressourcerne,
- 12) kvaliteten og anvendelsen af vandløb, søer og kystvande og
- 13) realiseringen af regler eller beslutninger efter lovens § 3.

Stk. 4. ---

Stk. 5. ---

Stk. 6. ---

Stk. 7. ---

Stk. 8. ---

Stk. 9. ---